

Universitätsbibliothek Wuppertal

Pvb. Virgilio Maronis Bucolicorum Eclogæ X, Georgicorum Libri III, Æneidos Libri XII

Vergilius Maro, Publius

Genevæ, M.DC.XXXVI.

Ecloga VII. Meliboeus

Nutzungsrichtlinien Das dem PDF-Dokument zugrunde liegende Digitalisat kann unter Beachtung des Lizenz-/Rechtehinweises genutzt werden. Informationen zum Lizenz-/Rechtehinweis finden Sie in der Titelaufnahme unter dem untenstehenden URN.

Bei Nutzung des Digitalisats bitten wir um eine vollständige Quellenangabe, inklusive Nennung der Universitätsbibliothek Wuppertal als Quelle sowie einer Angabe des URN.

[urn:nbn:de:hbz:468-1-548](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:468-1-548)

A *Omnia quæ Phæbo quondam meditante beatus
Audyt Eurotas, iussitque ediscere lauros:
Ille canit, pulse referunt ad sidera valles.
Cogere donec oves stabulis, numerumque referre
Iussit, & inuito processit vesper Olympo.*

Meditante, canente. Eurotas. Fluvius Laconum, qui audita ab Apolline suas edocet lauros, quibus eius plenæ sunt ripæ, ibi namque templum Apollinis est, nam hunc fluvium Hiacynthi causa Apollo dicitur amasse. *Lauros* verò multi pro vacibus accipiunt. *Ille.* Silenus. *Referunt,* vel ferunt, vel proferunt, quo verbo aliter in sequenti versu vitur. *Cogere donec oves stabulis.* Ordo est, cogere donec oves stabulis vesper iussit, & inuito olympo processit. *Referre,* recensere. *Et inuito processit vesper Olympo.* Et ex eo quod dies inuitus abcessit: & ex eo quod nimio audiendi desiderio vesper exortus est, cantilenæ voluptas ostenditur. Est etiam solis laudatio, cuius lucis claritas tanta est, vt ea olympus lætetur.

ECLOGA VII. MELIBOEVS.
CORYDON. THYRSIS.

C *ORTE sub arguta comfederat ilice Daphnis,
Compulerantque greges Corydon, & Thyrsis in unum,
Thyrsis oves, Corydon distentas lacte capellas:
Ambo florentes ætatibus, Arcades ambo,
Et cantare pares, & respondere parati.*

D *ORTE sub arguta comfederat ilice Daphnis.* Ecloga hæc pene tota Theocriti est: nam & ipsam transtulit, & multa ad eam congestit de aliis. *Arguta* autem modò canora, stridula. Alibi argutum, breue significat: vt, Argutumque caput. *Daphnis.* Diuinum hunc inducit, quippe filium Mercurij, vt diximus supra. Nam hinc est quod paulo post dicitur est: Caper tibi saluus & hædi, quasi diuinus. *Compulerantque.* Compellere proprie est in vnum locum vel diuersa, vel diuersorum animalia cogere. Cicero in Pisonæ, omni pecore compulsio. *Florentes ætatibus.* hoc est ætate florente. *Arcades ambo.* Non te vera Arcades: nam apud Mantuanam res agitur: sed sic periti, vt eos Arcades putares. Nam & paulo post dicitur est, Soli cantare periti Arcades. *Et cantare pares, & respondere parati.* Hoc est, qui possint etiam continuum carmen dicere. Nam hoc est cantare: vt, Extinctum Nymphæ crudelî funete Daphnion. vel, Candidus infuerum miratur lumen olympi. Et Amœbæum referre, vt, Et me Phœbus amat, Phœbo sua semper apud me Munera sunt lauri. Cantare autem parati, pro parati vt cantarent & responderent, vel pares parati, quasi pariter parati.

E *Huc mihi, dum teneras defendo à frigore myrtos,
Vr gregis ipse caper decerrauerat: atque ego Daphnin
Aspicio ille ubi me contra videt, Ocyus inquit,
Huc ades ô Melibœe: caper tibi saluus & hædi:
Et si quid cessare potes, requiesco sub umbra.
F *Idue ipsi potum venient per prata iuueni:
G *Hic vridis tenera præter arundine ripas
Mincius, eque sacra resonant examina quercu.***

Huc mihi. Scilicet circa eam partem in qua Daphnis fedebat. *Dum teneras defendo à frigore myrtos.* Et variè hic locus exponitur. Nam alij simpliciter accipiunt. *Dum myrtos tego,* & tueor, ne eas frigus exurat. Alij quia ætatis illud fuisse asserunt tempus dicunt, *Defendo à frigore,* tego contra frigus futurum. Alij dicunt, *Dum defendo,* id est, dum mihi ad defensionem præparo myrtos à frigore, id est, quæ sunt sine frigidibus. *Solent enim pastores vendicare*

sibi loca aliqua propter frigus futurum. *Vir gregis*. Abusuē: nam tantum hominum est. Sic alibi, Quem legere virum. Item Horatius, *Es olentes uxores mariti*. Acyrologia est, quod tamen ad Theocriti imitationem dictum est: qui ait, ὁ γὰρ τὰ λευκὰ ἀγαθὸν αἶμα. *Ades*, alij pro imperatiuo accipiunt, cuius pronuntiatio similis est indicatiuo. Terentius, *Ades dum paucis te volo*. *Capere tibi saluus es hœdi*. Aut quia in capro est spes hœdorum, aut intelligimus ritum etiam hœdos perdidisse, sed nescire: quod tamen ille quasi diuinus indicat. Potest tamen etiam scire, sed leuius damnum maioris contemplatione contemnere. *Et si quid cessare potes*. Si tibi potes vel breue otium persuadere. Nam loquitur ad hominem amantem laboris. *Requiesce sub umbra*. Mecum scilicet. *Hinc ipsi possum venient per prata iuueni*. *Ipsi*, Id est sponte sua. Et intelligimus istum præter capellam in gregem, iuencos habuisse peculiare, aut certe, ipsi referamus ad hœdos & caprum, vt, *Per prata iuueni*. *Prætexis*, prætegit, vt, non tamen Anna nouis prætexere f. l. *Mincius*. Fluuius, intelligamus Venetiam, quæ est haud longe à Mincio, cuius est delicias commemoraturus. Alij dicunt loca ipsa prata iuueni appellari. *Equæ sacra*. Et de sacra: vt, *Equæ chao denfos diuim enumerabat amores*. Id est à chao. *Sacra autem quercus*, aut ipsam quam vult intelligi, aut vniuersum genus, quod & Iouis & olim fatidicæ.

*Quid facerem? neque ego Alcippen: nec Phyllida habebam,
Depulsos à lacte domi quæ clauderet agnos:
Et certamen erat, Corydon cum Thyrside, magnum:
Posthabui tamen illorum mea seria ludo.
Alternis igitur contendere versibus ambo
Cœpere: alternos Musæ meminisse volebant.
Hos Corydon, illos referebat in ordine Thyrsis.*

Neque ego Alcippen: nec Phyllida habebam. Has duas intelligamus amicas esse cantantiū. Nam hoc dicit, *Nec Alcippen habebam*, vt ille: *nec Phyllida*, vt alter, aut vt plerique putant nomen villicæ. *Clauderet agnos*. Ergo varium pecus habuit. *Et certamen erat, Corydon cum Thyrside magnum*. Figura: è locutus est, Magnū certamen, ille cum illo: ac si dicas, Magna contentio est, cum Cicerone Virgilius, & videtur nominatiuum pro genitiuo posuisse, nam Corydonis facit. *Posthabui*, postposui. *Mea seria*. Necessitatem, capri inquirendi, vel hœdorum *Ludo*. Cantilenæ, vt, *Ludere quæ vellem calamo permisit agresti*. *Alternis igitur contendere versibus ambo*. Hoc est quod ait supra, *Et respondere parati*. *Alternos musæ meminisse volebant*. Si volebant: sensus est, Musæ utriusque meminerant, vt, *Amant alterna canentæ*. Sed multi *volebam* legunt: vt sit sensus, *Optabam* ò Musæ meminisse alternos, id est, omnia quæ dixerunt, tenere. Nam & in fine dicturus est, *Hæc meminisse referebat ordine*. Amœbæi carminis lege, vt diximus supra.

Co. Nympha, nosfer amor, Libethrides, aut mihi carmen,

*Quale meo Codro, concedite (proxima Phosbi
Versibus ille facit) aut, si non possumus omnes,
Hic arguta sacra pendebit fistula pinu.*

*Th. Pastores hedera crescentem ornate poetam,
Arcades, inuidia rumpantur vt ilia Codro,
Aut si vltra placitum laudarit, baccare frontem
Cingite, ne vati noceat mala lingua futuro.*

Nymphae nosfer amor, Libethrides. Libethros fons est vbi coluntur Musæ: à fonte Bœotix Libetro poeta, qui primus armoniam tradidit, & arcē Musis cōsecrauit: Alij locum in quo Hesiodus natus est. Alij templum Libetridum musarum dicunt, quod à Pterio Apollinis filio consecratum est, & sic ait Libethrides, ac si diceret Hippocerinides à fonte Hippocrene. Vt autē poetæ inuocēt Nymphas (sicut hoc loco: Item in fine, Extremum hunc Arethusa mihi cōcede laborē) hæc ratio est, quod secundum Varronē, ipsæ sint Nymphæ quæ & Musæ, nam & in aqua consistere dicuntur, quæ de fontibus manat, sicut existimauerunt, qui camænis fontē consecrarunt: nā eis non vino, sed aqua & lacte sacrificari solet, nec immeritò Nā aquæ motus musicæ efficit: vt in hydraulia videmus. Sanè sciendū quod idem Varro tres tantum Musas esse cōmemorat: Vnam quæ ex aqua nascitur motu: Alteram, quam aeris ictu efficit sonus. Tertiā quæ in æra tantum voce consistit. Et multi volunt in hac ecloga esse allegoriā, vt Daphnis sit Cæsar: Corydon

A Corydon Virgilius: Thyrsis qui vincitur, Virgilij obtrektor scilicet aut Batius, aut Anser, aut Mæuius pessimi poetæ. *Codrus*. Codrus poeta eiusdem temporis fuit, vt Valgius in Elegiis suis refert. *Proxima Phabi*. Subaudis carmina: *Aus si non possumus omnes*. Secundum illud dixit, Non omnia possumus omnes, Nam debuit dicere. Aut si ego non possum. *Hic arguta*. Iuxta quam frequenter canitur, ac per hoc loquaci garrula. *Sacra pinu*. Matri deum consecrata. Sic supra, Sacra quercu, scilicet Ioui dicata. & apostropham fecit tanquam eam consecret, & intellectus pendebit, fistula malo catalysin facere quam deterior esse. *Pastores nascentem poetam*. Verecundè locutus est, non iam poetam dicens, sed nascentem. Sanè hoc loco carmen exprimitur Amœbæum. Nam cum Corydon petisset vt esset Codri similis: hic se adeo Codrum superare dicit, vt se in eius inuidiam possit mouere. Hedera autem coronantur poetæ, quasi Libero consecrati, qui & vt Bacchæ insaniunt (Sic Horatius, *Vt male sanis adscripsit Satyris Famiisque poetæ*) vel quod semper vident hedera, sicut carmina æternitatem merentur. *Rumpantur vt ilia*. Sicut etiam in Æneide dictum est, hoc ile, & hæc ilia facit. Vnde Iuuenalis ait, *Vt frater ab ipsi Ilibus?* Nam Maryllus mimographus contempfit artem, ad iocum mouendum: & parasito dixit, *Tu vt Hector ab Ilio nunquam recedis*. Sed, hoc dictum est per amaritudinem rusticam. *Vltra placium*. Id est nimie. Irrisoriè. Ultra quam placeo & mereor: quicquid autem ultra meritum laudatur, dicitur fascinari. *Baccare*. Herba est ad repellendum fascinum. *Mala lingua*. Fascinatoria, nocendi scilicet studio.

Co. *Setosi caput hoc apri tibi, Delia, paruis
Et ramosa Mycon viuacis cornua cerui.*

C *Si proprium hoc fuerit, leui de marmore tota
Puniceo stabis suras euincta cothurno.*

Th. *Sinum lactis, & hæc te liba, Priape, quotannis
Expectare sat est: custos es pauperis horti.
Nunc te marmoreum pro tempore fecimus: at tu,
Si factura gregem suppleuerit: aureus esto.*

Setosi caput apri. Multi per duas e scribi volunt propter metrum. Sanè deest consecrat, vt Æneas hæc de Danais, & si apri, tanquam venator, si capri, tanquam pastor, *Paruis* vel humilis, **D** vel pauper, vel minor ætate. *Ramosa cornua*. vt cornibus arboreis. *Mycon*. Vel eius filius, vel patronus, *Viuacis cornua cerui*. Vt enim Plinius dicit in naturali historia, Cum se cerui grauatatos ætate cognouerint esse, serpentes requirunt, & eos statu ad se tractos, cum comederint, iuuenescunt & reuertuntur rursus in ætatem priorè, diu enim viuere dicuntur, *Si proprium hoc fuerit*. Quod supra petierat scilicet, vt talia carmina faceret qualia Codrus effecerat. Proprium sanè veteres perpetuum; stabile, firmum, Terentius. *Ego deorum vitam ea propter sempiternam esse arbitror, quod eorum voluptates proprie sunt, id est firmæ & perpetuæ*, Et in Formione, *curavi propria vt possideretur*. Et ipse propriamque dicabo, & da propriam thymbræ domum. Si proprium, alij hunc Miconem alieni pecoris custodem volunt, & sic dicere, interim hoc tibi caput Delia **E** dedico: si proprium hoc meum pecus fuerit, plus dabo, id est simulachrum faciam. *Leui, polito de marmore tota*. quia solent plerunque caput tantum, vel thoraca facere. Sanè in libris sacrorum refertur sacrum dici, quod ritè sacrat, vt ædis ære simulachra, dona: Hic ergo cum dicit leui de marmore tota Puniceo, stabis suras euincta cothurno, Eodem modo: & de Priapo dictum debemus accipere. Hinc etiam caput apri pro dono offertur, dona autem oblata numinibus tam diu sacra sunt, & dona possunt dici, quam diu non fuerint profanata. *Suras euincta cothurno*. Ideo singulari vsus est numero, quia hoc genus calcamenti utriusque apertum est pedi, vt in primo Æneidos, *Purpureoque alte suras vincire cothurno*. *Euincta*, vel simpliciter, vel valdè, vt eduramque pinium. *Sinum lactis*. Sinum, genus est vas: quod cum significamus, si, producit: cum verò gremium significamus, si, corripimus. Varro de vitapopuli Romani, *aut lepestan, aut galeolam, aut sinum dicebant*, Tria enim pro quibus nunc acratoforon dicitur. Atta in Megalensibus, *nempe ab honsan ubi sermo de sinu solet suboriri*. Sanè notandum haberi considerationem diuinarum personarum. Nam ille supra cum veneratione locutus est, apud numen seuerum consideratione, quod contra hic iocatur, quia loquitur apud numen, quod iocis gaudere manifestum est. *Priapus* autem, deus Lampsacenus est Helleponti, qui hortos tuetur. *Liba*, placentas. *Pro tempore*, pro necessitate, pro captu rei nostræ, pro viribus quæ sunt hoc tempore. *Si factura gregem suppleuerit*. Si tot agnos habuero quot oues: hoc est enim gregem suppleti per facturam, & factura est prouentus: ipse factus verò quod nascitur.

Co. *Nerine Galathea thymo mihi dulcior hyblae,
Candidior cygnis, hедера formosior alba,
Cum primum passi reperent praesepia tauri,
Si qua tui Corydonis habet te cura, venito.*

Th. *Immo ego Sardois videor tibi amarior herbis,
Horridior rusco, proiecta vilior alga,
Si mihi non haec lux toto iam longior anno est.
Ite domum passi, si quis pudor, ite mueni.*

*Nerine Galatea. Amica Corydonis nobilis, & hoc dicit, O amica quae talis es, qualis Galatea fuit nympha, quam cum Polyfemus Cyclops adamasset, primum concubitum eius precibus experit, mox vim adhibere conatus est, quem illa in mare se precipitando, effugit. Cyclops autem cum eam de mari non posset euocare, Acyn, quem nympha diligebat, icu petrae interemit, cuius cruorem Galatea vertit in fluuium, qui eius retinet nomen. Nerine autem patronymicum est graecum. Nam feminina patronymica aut in *ia* exeunt, ut Pelias aut in *is*, ut Atreis: aut in *is*, ut Nerine, Adrastine. Alij pro Nereis accipiunt. *Thymo mihi dulcior hyblae.* Vel odore thymi hyblae, vel mellis hyblae: ut a materia rem ipsam dixerit. Nam apibus, non hominibus dulcis est thymus. *Hederam formosior alba.* Quia sunt & nigrae hederæ: ut aut hederæ pandunt vestigia nigra. Nigra autem, vel alba hederæ, non ex foliis, sed ex ligno cognoscitur. *Praesepia.* id est, cum possessores noui ceperint assignatos possidere agros. *Tui Corydonis.* Plenum affectus est: ut, Si quis amatae Tangit honos animum. *Sardois herbis.* In Sardinia enim nascitur quaedam herba, ut Salustius dicit, apiastris similis: quae herba comesta hominum rictus dolore contrahit, & quasi ridetes interimit. Vnde vulgo *capitum de yras.* *Horridior. Spinosior. Rusco,* virgula breuius acutis foliis & pungentibus, vnde & in sacris scopae fieri solent. *Alga* herba quae in mari nascitur. *Lux* id est dies. *Ite domum passi, si quis pudor, ite mueni.* Quia ad patendum audissimum sunt. Ideo autem increpat tauris tarde redeuntes ad stabula, quia superius dixit ille tunc amicam suam venire debere, cum tauri ad praesepia fuissent reuersi.*

Co. *Muscosi fontes, & somno mollior herba,
Et quae vos rara vridis regit arbutus umbra,
Sollitum pecori defendere iam venit aestas
Torrida: iam leto turgent in palmito gemmae.*

Th. *Hic focus & tædæ pingues: hic plurimus ignis
Semper: & assidua postes fuligine nigri.
Hic tantum borea curamus frigora, quantum
Aut numerum lupus, aut torrentia flumina ripas.*

Muscosi fontes. Lanugine vitidore cooperti. *Somno mollior.* turpilius lectus. *Rara arbutus.* Aut Genus arboris frondibus raris, aut quomodo dicimus rarum hominem pro egregio & bono, defendere, prohibere, excludere. Horatius, *& igneam defendit astatem capillis, usque meis.* Duo ergo significat, nam aliter patriam dicimus defendere, aliter hostes, ut hunc oro defende furorem. *Iam venit aestas torrida.* Iam venit, iam appropinquat: non enim dicit astatem esse cum adhuc turgere gemmarum palmites dicat. Et bene tarde frondere vites commemorat in Venetia: quae est provincia frigidior. *Torrida,* calore sicca. *Hic focus, & tædæ pingues.* Contraria iste dicit. *Pingues* autem tædæ aut distudantes picem. Nonnulli hinc legunt, ut sit intellectus, quia in domo lux temper ignis sit, ideo subiectum, hinc tantum, ut est hinc omnis laigo pubescit vinea fœv. hoc est, ex hac causa. Sanè hinc alij propterea: alij, loci significationem accipiunt. *Semper.* Quantum ad hiemis spatium pertinet. *Curamus,* qui iam timemus accipiunt. *Numerum lupus.* Quia solam considerat lupus praedam, & subauditur, vel ouium vel simulum. *Torrentia flumina ripas.* Quae aucta, riparum munimina spernunt, & totum prouerbialiter dictum est.

Co. *Stant & iuniperi, & castanea hirsuta:
Strata iacent passim sua quaeque sub arbore poma.
Omnia nunc vident: at si formosus Alexis*

- A. *Montibus his abeat, videas & flumina sicca.*
 Th. *Aret ager: vitio moriens fuit aeris herba:*
Liber pampineas inuidit collibus umbras,
Phyllidis aduentu nostra nemus omne virebit:
Iuppiter & leto descendet plurimus imbri.

Stant & iuniperi. Modò, plenæ sunt: aliàs, horrent, vt, Stant lumina flamma. Aliàs verò stant vt, Stant manibus aræ. Verius Flaccus, Iuniperum iuuenem pirum dicit, verè autem Iuniperus est quasi aculeis prædita, baccas ad piperis speciem gerens. *Castanea hirsuta.* Adhuc intra suos echinos locatæ. *Pasim abundanter. Rident.* Læta sunt: vt Mixtæque ridenti colocasia fundet acantho. *Ille terrarum mihi præter omnes Angulus vides.* *Montibus,* è montibus. *Flumina sicca.* *etiam iuges aquas & perpetuo fluentes sicari conspicias.* *Aret ager.* Ordo est, aret ager & fuit herba moriens vitio aeris, id est pestilentia corrupti aeris affligitur. *Liber pampineas.* Sanè sciendum, Virgilium pampinos nunquam cum genere dicere: sed Varronem fœminino genere frequentius. *Inuidit collibus umbras.* Exiccata sunt vites nimio æstu, & folia amiserunt. *Inuidit collibus umbras.* Vt, Tène inquit miserande puer, cum læta veniret, Inuidit fortuna mihi? Nam inuideo tibi illam rem dicimus, vt inuidet imperium. *Iuppiter & leto descendet plurimus imbri.* Sic alibi, Coniugis in gremium lætæ descendit. Aer enim in pluias soluitur.

- C. Co. *Populus Alcide gratissima, vitis Iaccho:*
Formosa myrtus Veneri: sua laurea Phæbo.
Phyllis amat corylos: illas dum Phyllis amabit,
Nec myrtus vincet corylos, nec laurea Phæbi,
 Th. *Fraxinus in syluis pulcherrima, pinus in hortis,*
Populus in fluuiis, abies in montibus altis.
Sapius at si me Lycida formose reusas,
Fraxinus in syluis cedit tibi, pinus in hortis.

D. *Formose myrtus Veneri.* Myrtum ideo dicatam Veneri volunt, quia cum à mari exisset, latuè in myrto ne nuda conspiceretur, vel quia fragilis est, vt amor inconstans, vel quia iocundi odoris, vt sic positæ quoniam suaves miscetis odores. *Fraxinus in syluis pulcherrima.* Benè singulis loca sua assignauit, *Fraxinus in syluis cedit tibi, pinus in hortis.* Non sic erunt pulchræ arbores in suis locis, id est sibi aptis creatæ: sicut tu, si ad me frequenter venire curaueris. *Fraxinus in syluis,* & post, *Populus,* in fluuiis in Vari, & Hebræ, vt est nunc prius populus in fluuiis, dein fraxinus in syluis in hebræ, * *Nec myrtus vincet Veneris, nec laurea Phæbi,* & ita adserit, illas dum Phyllis amabit. Non tam necessarium fuit dicere corylos: perinde enim est, ac si dixisset, Phyllis amat corylos, corylos dum Phyllis amabit. *Populus Alcide gratissima,* quia ea velatus ab inferis rediit, quam Homerus *ἀχιβόρα* dicit, ab Acheronte ad superos translata, qua corona vsus duplici colore foliorum geminos labores superiorum inferiorumque testatus est. De hac sanè arbore fabula talis est: Leuce Oceani filia inter nymphas pulcherrima fuit, hanc Pluton adamauit & ad inferos rapuit, quæ postquam apud eum completo vitæ suæ tempore mortua est, Pluton tam in amoris, quam in memoriæ solatium in Elysiis piorum campis Leucen nasci arborem iussit, ex qua, sicut dictum est, Hercules se, reuertens ab inferis, coronauit.

Me. *Hæc memini, & victum frustra contendere Thyrsim*
Ex illo Corydon, Corydon est tempore nobis.

F. *Hæc memini.* Et memini illam rem, & memini illius rei dicimus: vt, *Nec veterum memini, latorve malorum.* Item Numeros memini. *Ex illo Corydon, Corydon est tempore nobis.* Victor, nobilis supra omnes: quam rem quasi rusticus implere non potuit.